

Львівський державний університет внутрішніх справ

Інститут права

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
УКРАЇНИ**

**Збірник тез доповідей
учасників науково-практичного семінару**

20 жовтня 2023 року

Львів 2023

УДК 349.2

А 72

*Рекомендовано до поширення на електронних ресурсах ЛьвДУВС
Вченою радою Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 14 листопада 2023 року № 4)*

Редакційна колегія:

Красницький І. В., директор Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

Долинська М. С., завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Ільків Н. В., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Актуальні проблеми правового регулювання економічного відновлення України: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (20 жовтня 2023 року) / за заг. ред. М.С. Долинської. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 151 с.

У збірнику представлені тези доповідей, повідомлень та виступів учасників науково-практичного семінару «Актуальні проблеми правового регулювання економічного відновлення України» (20 жовтня 2023 року). У публікаціях учасників висвітлено теоретичні та практичні проблеми сучасного стану та перспектив розвитку науки господарського, аграрного, екологічного, трудового права і права соціального забезпечення та законодавства України; наведено досвід фахівців у пошуку ефективних шляхів удосконалення правового регулювання економічної системи України в умовах воєнного стану та визначення основних векторів її реформування на післявоєнний період з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Опубліковано в авторській редакції. За дотримання авторських прав, достовірність інформації та коректність висновків відповідальність несуть автори.

© Львівський державний
університет внутрішніх справ, 2023

Гамалюк Б.М.
кандидат наук з державного управління
провідний юрисконсульт
(Івано-Франківський НДЕКЦ МВС)

Харун Ю.Р.
здобувач вищої освіти
(ЗВО «Університет Короля Данила»)

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Завершальним результатом впровадження науково-технічної політики, мета якої є одержання науково-технічного, економічного, соціального або іншого ефекту, є інновація. Вона розпочинається з ідеї, далі проходить такі етапи, як дослідження, розробка та створення новітніх зразків продукції, технологій чи послуг. Інновація є найефективнішим способом не тільки виходу з економічної кризи, але і технологічного розвитку економіки в цілому і конкретних суб'єктів господарювання, забезпечення їх конкурентних позицій. Інновація є це результат взаємодії між її творцями і споживачами, а не всього лиш відкриттям.

Статтею 325 Господарського кодексу України визначено, що: «інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя» [2]. Таким чином в склад інноваційної діяльності входить інвестування наукових досліджень і розробок, зазначене інвестування має здійснюватися з метою зміни серед продуктивних сил і здійснення міжгалузевих прогресивних структурних зрушень, а саме розробку та впровадження нових видів продукції і технологій. В сучасних умовах технологічної відсталості українського виробництва цілком логічним і обґрунтованим є державне забезпечення стимулювання інноваційної винахідливості та впровадження інноваційних пропозицій в засоби виробництва. Їх реалізація забезпечується державою шляхом провадження державної інноваційної політики. Інноваційна політика є важливим елементом комплексної державної економічної політики, який забезпечує прогресивний розвиток національної економіки. Завдяки застосуванню продуманої інноваційної політики можна досягти прискорення інноваційного процесу і, як наслідок, забезпечити нову якість економічного зростання України. Формально державна інноваційна політика – це комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на впровадження результатів НТП у виробництво, стимулювання й підтримку інноваційних процесів в економіці. Головною метою державної інноваційної

політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігальних технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [1]. Узагальнюючи, можна сказати, що інноваційна політика держави має на меті об'єднання (синтез) науково-технічної та інвестиційної політики. Успішна реалізація інноваційної стратегії розвитку економіки безпосередньо пов'язана з ефективністю державної підтримки науково-дослідних і дослідно-конструкторських організацій, стимулюванням приватного підприємництва та розвитком конкуренції в інноваційній сфері. Державна інноваційна політика – це складова економічної політики, яка визначає цілі, пріоритети, напрями, форми та методи державного регулювання інноваційної діяльності в науково-технічній та виробничій сферах [2, с 363].

Таким чином під «інноваційною політикою» визначають комплекс принципів та взаємопідтримуючих організаційних, правових, економічних та соціальних методів регулювання, стимулювання, планування та контролю процесів інноваційної діяльності в виробничій та науково-технічній сферах. Головним завданням державних органів є встановлення мети інноваційної політики її базових принципів та механізму реалізації.

Метою інноваційної політики провідних країн світу є сприяння розвитку науки й техніки, підвищення інноваційної активності, що забезпечує конкурентоспроможність національної продукції на світовому ринку, обороноздатність країни, покращує екологічну ситуацію, а також сприяє розвитку венчурного довгострокового бізнесу. Виходячи з цієї мети, держава визначає напрями розвитку інноваційної діяльності та обирає шляхи підтримки підприємств, які працюють над виконанням державних інноваційних програм.

Пріоритетні напрями — це тематичні сфери науки і техніки, які мають основне значення для досягнення перспективних і поточних цілей соціально-економічного розвитку. Вони формуються під впливом національно-економічних, екологічних чинників. Залежно від масштабу вирізняються глобальні, міжнародні та національні пріоритети розвитку науки й техніки.

Пріоритетні напрями деталізуються в переліку критичних технологій, які мають міжгалузевий характер, при цьому враховується їх вплив на конкурентоспроможність продукції, якість життя.

Держава одночасно розробляє і принципи, на основі яких буде проводитись інноваційна політика в державі, а також механізм реалізації цієї політики. Ці принципи залежать від економічної системи, яка склалась у країні, механізмів економіко-правового регулювання економічних відносин, соціального розвитку країни. Практично в усіх розвинених країнах нововведення є одним з пріоритетних напрямів у політиці уряду, адже це основа економічного розвитку. Наприклад, у довгостроковій програмі реформ

Б. Клінтона, яка була ухвалена Конгресом у 1993 р., головна роль відводилась досягненню країною світового науково-технічного лідерства. Програма передбачала послідовну реалізацію доктрини «глобальної технологічної конкурентоспроможності США в умовах глобальної конкуренції».

Уряди західноєвропейських країн, починаючи з 90-х років, як уже зазначалось, підсилили увагу до інноваційних проблем. У прийнятих спеціальних програмах розвитку передбачались заходи щодо стимулювання інноваційної діяльності фірм, формувались нові механізми міжнаціонального співробітництва в рамках ЄС.

Інноваційна політика є важливою частиною державної економічної політики, але разом з тим має самостійний характер і є динамічним інструментом державного господарювання та підприємництва.

Інноваційна політика спрямована на створення необхідних умов для розвитку інноваційних процесів; на концентрацію фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках науки, зменшення ризику приватних компаній у процесі розробки нової високотехнологічної продукції; складання комплексних прогнозів національного інноваційного розвитку; формування цільових науково-технічних програм; на поширення науково-технічних знань як найважливішого економічного ресурсу.

До основних принципів державної інноваційної політики належать:

- 1) урядова підтримка фундаментальних досліджень;
- 2) пріоритет інновацій над традиційним виробництвом;
- 3) свобода наукової і науково-технічної творчості;
- 4) правова охорона та патентний захист інтелектуальної власності;
- 5) інтеграція наукової, науково-технічної діяльності й освіти;
- 6) підтримка конкуренції у сфері науки і техніки, інноваційної діяльності;
- 7) концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках НДДКР;
- 8) створення загальногосподарського, інноваційного клімату; заохочення відновлення капіталу особливими пільгами при впровадженні нових, що раніше не використовувались у виробництві, видів устаткування, сировини, матеріалів, енергії;
- 9) заохочення розвитку відсталих районів і стримування зростання існуючих агломерацій;
- 10) підготовка та перепідготовки кадрів для нових і новітніх галузей виробництва;
- 11) сприяння розвитку міжнародного наукового співробітництва;
- 12) ефективність (економічність) інноваційних процесів.

Пріоритет інновацій над традиційним виробництвом передбачає визнання за наукою провідної ролі в системі продуктивних сил. Тільки використовуючи на практиці результати наукових досліджень, можна забезпечити конкурентоспроможність продукції та самих підприємств.

Свобода наукової та науково-технічної творчості в контексті інноваційної діяльності забезпечується відповідними законодавчими актами та

Конституцією держави. Інтеграція наукової, науково-технічної діяльності й освіти зміцнює взаємозв'язки між системою освіти та науково-виробничими системами, що дає змогу прискорити впровадження інновацій у виробництво, а наукову діяльність орієнтувати на вирішення виробничих проблем.

Принцип підтримки конкуренції у сфері науки, техніки й інноваційній діяльності означає поєднання стимулювання з функціонуванням інноваційних структур в умовах конкурентного середовища.

Держава стимулює інноваційну активність, сприяє розвитку науки, малого інноваційного підприємництва й обмежує діяльність підприємств-монополістів через антимонопольне законодавство. Зростає чисельність інноваційних фірм, які конкурують між собою, що стимулює інноваційний розвиток.

Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках забезпечує вирішення глобальних першочергових проблем інноваційної діяльності, розроблення відповідних програм з урахуванням інноваційного потенціалу держави, які становлять основу сучасного технологічного прогресу. Наприклад, США прагне стати світовим науково-дослідним центром, де буде зосереджена більшість усіх принципових наукових розробок планети і налагоджений процес дослідного виробництва найсучасніших, технічно складних і дорогих промислових виробів та систем, що стане новою спеціалізацією країни в міжнародному поділі праці.

Відповідно до положень «Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України» в умовах жорсткого дефіциту коштів в основу формування і реалізації державних пріоритетів у сфері науки та технологій покладено принципи відповідності основних напрямів науково-технологічного розвитку головним проблемам та перспективам розвитку суспільства. Отже, головними пріоритетами державної політики України визначені:

- у сфері наукового розвитку: фундаментальна наука, прикладні дослідження і технології, в яких Україна має значний науковий, технологічний, виробничий потенціал і які здатні забезпечити вихід вітчизняної продукції на світовий ринок; вища освіта, підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку; наукове забезпечення вирішення проблем здоров'я людини та екологічної безпеки; система інформаційного та матеріально-технічного забезпечення наукової діяльності;

- у сфері технологічного розвитку: дослідження та створення умов для високопродуктивної праці й сучасного побуту людини; забезпечення медичних закладів медичною технікою, а населення — лікарськими препаратами, засобами профілактики і лікування; розроблення ресурсо-, енергозберігаючих технологій;

- сучасних технологій і техніки для електроенергетики, переробних галузей виробництва, передусім агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловості;

- у сфері виробництва: формування наукомістких виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо); створення конкурентоспроможних переробних виробництв; технологічне й технічне оновлення базових галузей економіки держави; упровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів.

Прикладом державного захисту цих сфер виробництва стало прийняття Закон України «Про державну підтримку космічної діяльності»; постанови КМУ «Про заходи щодо забезпечення функціонування, збереження та подальшого розвитку унікальних об'єктів космічної діяльності»; Закон України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії».

До основних причин, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів у державі, належать такі:

- відсутність цілісної кодифікованої системи законодавства, яке має врегулювати правовідносини у сфері інноваційної діяльності;

- розрив між необхідним обсягом інвестиційних ресурсів для інноваційної реструктуризації економіки та фактичним їх обсягом;

- великий ризик розробки та освоєння інновацій і відсутність механізмів щодо покриття та страхування цих ризиків;

- низький рівень підготовленості керівників та персоналу на мікро- і макрорівнях до здійснення управління інноваційним процесом на всіх стадіях його життєвого циклу;

- недостатність інформації про новітні технології, пропозиції їх трансферту та кон'юнктуру інноваційного ринку.

Внаслідок дії зазначених та інших причин, які гальмують інноваційний розвиток країни, раніше створений науково-технічний потенціал залишається без попиту, що знов-таки призводить до його руйнації і стагфляції економіки.

Список використаних джерел:

1. Смолин Г.В. Державне регулювання господарської діяльності курс лекцій. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 528 с.

2. Господарський Кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>

4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

Гузенко О.П.
доцент кафедри